

SPORA YÖNELİK TUTUM İLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Mehmet Semih TURAN¹

Ahmet ARSLANTAŞ²

Ali ERDEM³

Mehmet Feyzullah ÖZDEMİR⁴

Ahmet Halim TURAN⁵

DOI Nr. 10.5281/zenodo.7311801

ÖZET

Yapılan araştırmada spora yönelik tutum konusunun kuramsal temelde incelemek ve spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerdeki konu ve yöntemsel temelli yönelimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde araştırmada, doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında dizinlenen spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan 20 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alma yoluna gidilmemiş olup spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan 20 lisansüstü tezin tamamı araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak uzman görüşü sonucu son şekli verilen “Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin kapsamlı ve bütüncül bir şekilde analiz edilmesi için araştırmacılar tarafından geliştirilen “Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” aracılığı ile YÖK Ulusal Tez Merkezi resmi internet sayfasında yayınlanan lisansüstü tezlere erişilmiştir. Ulaşılan 20 lisansüstü tez içerik analiz yolu ile çözümlenmiştir. Çözümleme sürecinde elde edilen bulgular, tablolardan ve farklı türlerdeki şekillerden yararlanılarak rapor edilmiştir. Yapılan araştırmada değerlendirmeye alınan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu ve yayınlanan tezlerin yoğun olarak kamu üniversitelerinin bünyesindeki programlarda yaymlandığı belirlenmiştir. Bunun yanında vakıf üniversitelerinde spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin sayısının oldukça az olduğu da tespit edilmiştir. Araştırmada spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin yarısından fazlasına doçent unvanına sahip öğretim üyelerinin danışmanlık yaptığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada incelenen tezlerin 18 farklı üniversite bünyesinde beş farklı enstitüdeki programlarda yaymlandığı tespit edilmiştir. Araştırmada spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin tamamının son beş yılda yaymlandığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Tutum, Spora Yönelik Tutum.

EXAMINATION OF STUDIES RELATED TO ATTITUDES TO SPORTS

In the research, it was aimed to examine the attitude towards sports on a theoretical basis and to determine the subject and methodological orientations in the graduate theses that examine the attitude towards sports. Within the framework of this purpose, the document analysis method was preferred in the research. The universe of the research consists of 20 postgraduate theses that examine the attitude towards sports indexed in the database of YÖK National Thesis Center. In the research, sampling was not used, and all of the 20 postgraduate theses that examined the attitude

¹ Öğretmen, msemihturan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7519-0967

² Öğretmen, ahmetedamustafa02@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5523-307X

³ Öğretmen, matematikcim@msn.com, ORCID: 0000-0003-2703-8597

⁴ Öğretmen, ozbekmfo@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4940-8854

⁵ Öğretmen, ahmethalimturan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-3929-5657

towards sports were included in the research. As a data collection tool in the research, the "Graduate Thesis Examining the Attitudes Towards Sports Review Form", which was finalized as a result of expert opinion, was used. In the research, graduate theses published on the official website of YÖK National Thesis Center were accessed through the "Graduate Theses Examining the Attitude Towards Sports Review Form" developed by the researchers in order to analyze the postgraduate theses that examine the attitude towards sports in a comprehensive and holistic way. The 20 graduate theses reached were analyzed by content analysis. The findings obtained during the analysis process were reported using tables and different types of figures. In the study, it was determined that the majority of the postgraduate theses evaluated were postgraduate theses and the theses published were mostly published in the programs of public universities. In addition, it has been determined that the number of postgraduate theses examining the attitude towards sports in foundation universities is quite low. In the research, it has been determined that more than half of the postgraduate theses that examine the attitude towards sports are provided by faculty members with the title of associate professor. In addition, it was determined that the theses examined in the research were published in programs in five different institutes within 18 different universities. In the study, it was determined that all of the postgraduate theses that examined the attitude towards sports were published in the last five years.

Keywords: Sport, Attitude, Attitude towards Sport

1. GİRİŞ

Tutum hayatta olup bitenler karşısında davranış ve tavırlarımızı kapsar. Tutum bireyi diğer insanlardan ayıran özellikler arasındadır. Tutum yaşam boyu geçirilen deneyimler ve yetiştirme tarzıyla ilişkilidir. Bireyin çevresi ve çevresinde yer alan kişiler değiştikçe, birey onlara karşı da belirli tutumlar gösterir. Tutum bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenlerden oluşmaktadır (Hogg ve Vaughan, 2010). Tutumun bilişsel bileşeni, olay veya olguya dair bireyin inançlarını içerir. Duygusal bileşen, bireyin olay veya olguya ilişkin olumlu veya olumsuz duygularını temsil etmektedir. Tutumun davranışsal bileşeni ise, bireyin bir olay veya nesneye yönelik fikirlerini eyleme geçirmek için hazır olma durumunu temsil etmektedir. Buna göre tutum bireyin fikir, beğenme veya beğenmeme gibi hislerinden ve devinimsel niyetinden oluşur. Eagly ve Chaiken'e (2007) göre tutum bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğeleri kapsamaktadır. Tutum değerlendirmeye alınırken, bilişsel açıdan "zihinsel bir nesne ile ilişkili duygu", duygusal açıdan "tutum nesnesi ile ilgili değerlendirici veya duygusal özel bir ilgi türü" ve davranışsal açıdan "bir nesneye, bireye veya fikre olumlu veya olumsuz yanıt veren bir kişinin durumu" şeklinde belirir.

Tutum kavramı birçok sosyal psikolog tarafından farklı şekillerde tanımlansa da tutum en genel anlamda "bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile duygu, düşünce ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan yönelimlerdir. Tutumlar, insanların çevrelerine daha kolay adapte olmalarını sağlar. Bunun yanında kişilerin davranışlarına etki eden bir özelliği de bulunmaktadır. Tutumun davranışa olan etkisi kısaca kişinin bir duruma karşı yöneliminin olması/oluşması halidir. Bireyin daha önceden bir nesneye karşı edindiği olumlu ya da olumsuz bilgi veya inançları o davranışa yönelme noktasında kişiye etki edecektir. Yani birey o nesneye karşı olumlu yargıya sahipse bunu davranışa dönüştürmesi daha kolay, olumsuz bir yargıya sahipse davranışa dönüştürmesi daha zor olacaktır". Tutum bilişsel, duyuşsal ve davranışsal özelliklerin bütünüdür (Makanyeza, 2014). İnsanlık tarihinin ilk zamanlarında zorlu yaşam koşulları ile başa çıkmak için bireylerin yaptıkları etkinlikler bugünkü spor branşlarının temellerini oluşturmaktadır. 17. yüzyıl dolaylarında "sport" kelimesi Latince kökeninde Desport ya da Disportare olarak kullanılmaktaydı. Bu kelimeler ayrıştırma, dağıtma gibi anlamları içermekteydi. Daha sonraları ise "sport" olarak değişerek bugünkü anlamıyla yürüme, koşma gibi anlamıyla halk diline yerleşmiştir (Heper, 2012). Fiziksel aktivitelerin bütününe tarif etmek kullanılan spor kelimesi esasında daha profesyonel yapılan yarışma ve rekabete dayalı bir aktivitedir.

Spor etkinlikleri geçmişten günümüze artarak gelen bir ilgiye sahiptir. İnsan ve spor kavramı zamanla birbirinden ayrılmaz bir bütün haline gelmiş ve dünyada en çok tercih edilen bedensel

etkinliklerin başına yerleşmiştir (Dever, 2010). Fizyolojik, psikolojik ve biyomekanik alanları kapsayan spor, izleyenlerde heyecan ve estetik duygularını uyandıran bir olgu olma özelliğini de taşımaktadır (Çoban ve Ünveren, 2007). Aynı zamanda sporun bütünleştirici ve sosyalleşme etkileri birçok araştırmacı tarafından ortaya konulmaktadır (Filiz, 2010; Özdiç, 2005). Psikolojik faydalarına ek olarak alan yazında yapılan çalışmalara göz attığımızda, düzenli spor yapan insanlarda kemik mineral yoğunluğunun arttığını (Sritara vd., 2015), menopoz döneminde kemik erimesi tehdidi ile karşı karşıya kalan kadınlarda düzenli sporun kemik sağlığını koruduğu tespit edilmiştir (Sheed vd., 2007). Bunlara ek olarak spor yapmadaki amacın, sağlık için mi, sosyalleşme ihtiyacını karşılamak mı, zayıflamak veya vücut geliştirmek için mi kısacası yapıma nedeni de o yöndeki faydasını ortaya çıkarmada etkilidir. Tabii ki önyargılar yani tutumlar da düzenli spor yapma ve olumlu yönlerini keşfetmede göz ardı edilmeyecek öneme sahiptir.

1.1. Spora Yönelik Tutumların Oluşması ve Değişmesi

Bireyler belirli tutumlarla doğmazlar. Ancak birey bir tutum nesnesini bilinçli veya bilinçsiz olarak algılayana, ona açık veya örtük şekilde tepki verene kadar tutumların var olduğu söylenemez. Spora karşı tutumumuzu; daha önceden yaşadığımız olumlu veya olumsuz deneyimler, bizi etkileyen aile üyeleri, öğretmenler, çekici birini etkilemek, kalabalık ortama girerek sosyalleşmek veya sadece doğal olarak spora ilgi duymak gibi nedenler belirler. Tutumları anlamak; spor psikologları, antrenör ve öğretmenler için önemlidir. Antrenörler ve öğretmenler, çocukların spora karşı nasıl tutum aldıklarını anlayabilirlerse mümkün olduğunca çok bireyin spora olumlu tutum geliştirmesini sağlayabilirler. Tutumlar ve davranışlar arasındaki bağlantıyı anlayarak daha fazla bireyin spora hem katılımcı hem de seyirci olmasına yardımcı olabilirler. Tutumların nasıl değiştirilebileceğinin anlaşılması, spora katılımı artırmaya ve sporcuları güdülemeye yardımcı olur. Genelde tutumlarımızın; bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşen olmak üzere üç boyutu olduğu kabul edilir. Tutumların bilişsel boyutu; inançlarımızla, tutumların duygusal boyutu; duygularımızla ve tutumların davranışsal boyutu; eylemlerimizle ilgilidir. Araştırmalar, öğrencilere spor hakkında verilen bilgi miktarının ve türünün o spor hakkındaki duygularını etkileyebileceğini göstermiştir. Genel olarak bir spor hakkında ne kadar çok şey bilirsek, o kadar olumlu hissederiz (Taştan, 2020).

Genlerin de spora yönelik tutumlarını etkileyebileceği düşünülebilir. Bu, sporu sevmek için bir gen olduğu anlamına gelmez ancak kişiliğin bazı yönleri miras alınırsa belirli tutum türlerini geliştirmeye yatkınlık gösterebiliriz. Gerçekten de genetik yapımızın bizi spora genel olarak olumlu ya da olumsuz tutumlara yatkın hale getirebileceğine dair kanıt olarak Waller ve Zavala'nın (1993), farklı ortamlarda büyüyen özdeş ikizler (genetik olarak özdeş olan) ile yaptığı çalışma örnek verilebilir. Çeşitli konularda farklılık gösteren ikizlerin benzer tutumlara sahip olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışma, genlerin tutumlarımızı etkilemede bir rol oynadığını göstermektedir. Ayrıca bireyler, rol modellerinin davranışlarını gözlemlene ve taklit etme yönelimindedir. Bu nedenle, bireylerin ebeveynlerinde gördükleri spora yönelik tutumları benimsemeleri muhtemeldir. Sosyal öğrenme hem katılım hem de seyirciliğe yönelik tutumları açıklamaya yardımcı olabilir. Bir çocuğun babasının dikkatle futbol maçı izlediği ve bir takım gol attığında tezahürat ettiği bir senaryoda, çocuğun babasının davranışını kopyalaması muhtemeldir. Spora daha fazla katılım gösterirsek spora karşı kendi tutumlarımızı değiştirebiliriz. Ayrıca başkalarını da spora katılmaya ikna edebilirsek onlarında spora karşı tutumlarını değiştirebiliriz. Futbol takımları, topluluklar, spor girişimleri ve eğlenceli koşullar, bireyleri spora katılmaya ikna edebilir ve böylece daha fazla spor yanlısı tutum geliştirebilir (Jarvis, 2006).

1.2. Spora Yönelik Tutumu Etkileyen Faktörler

Spora yönelik tutumu etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Söz konusu unsurlar aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.2.1. Cinsiyet

Spor etkinliklerine katılım insanların gelişim özelliklerini birçok açıdan olumlu yönde etkilemekte olup, spor etkinliklerin sosyal yaşamın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada cinsiyet ayrımı gözetmeksizin spora yönelik olumlu tutumlar geliştirilmesi önemli bir konu olarak değerlendirilmektedir (Varol, 2017). Bu konuda yapılan çalışmalarda genel olarak erkeklerin kadınlara göre spora yönelik tutumlarının daha pozitif olduğu belirlenmiştir (Kılıç, Uğurlu ve Cenik, 2018; Hekim ve Tokgöz, 2017; Dağdemir, 2018; Kaya-Sarıdede, 2018). Bu durumun oluşmasının sebeplerinin başında beden eğitimi derslerinde kız çocuklarının isteklerine uygun spor dalları sunulmamasının yattığı söylenebilir (Alpkaya ve Çoknaz, 2018). Kadın ve erkeklerin spora yönelik tutum düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığını ortaya koyan araştırmalarda kadın ve erkeklerin spora bakış açılarının benzerlik göstermesinin spora yönelik tutumların da benzer olmasına zemin hazırladığı ifade edilmiştir (Gürel-Göksel, Caz, Yazıcı ve İkizler, 2017).

1.2.2. Öğrenim Görülen Sınıf Düzeyi

Ergenlik döneminde bulunan öğrenciler üzerinde yapılan çalışma bulguları beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlar üzerinde yapılan çalışmalarda öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirtilmektedir. Bu noktada öğrenim görülen sınıf düzeyinin spora yönelik tutum üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalarda genellikle sınıf düzeyi yükseldikçe ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının düştüğü görülmektedir (Dağdemir, 2018; Kaya-Sarıdede, 2018). Bu konuda yapılan bir çalışmada lise öğrencileri üzerinde yürütülen bir çalışmada öğrencilerin spora yönelik tutum alt boyutları olan sporla yaşama ve aktif spor yapma durumlarının öğrenim görülen sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, elde edilen sonuçlara göre sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin spora yönelik tutumlarının azaldığı tespit edilmiştir (Yıldırım, Araç-Ilgar ve Uslu, 2018). Bunun temelinde yatan nedenlerin başında öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe üniversite sınavına yönelmelerinin, buna paralel olarak spor etkinliklerini ikinci plana atmalarının yattığı düşünülebilir.

1.2.3. Spor Yapma Alışkanlığı

Spora katılımı olumlu yönde etkileyen unsurlar içerisinde bireyin düzenli olarak spor yapma alışkanlığına sahip olması önemli bir yere sahiptir. Bu konuda özellikle ergenler ve gençler üzerinde yapılan araştırma bulguları bireyin spora katılım düzeyi arttıkça spora yönelik tutumunun da yükseldiğini göstermektedir. Bunun yanında spor yapan bireylerde spor yapma sıklığının da spora yönelik tutum üzerinde önemli bir belirleyici olduğu belirtilmektedir (Kangalgil, Hünük ve Demirhan, 2006; Akandere, Özyalvaç ve Duman, 2010; Kalfa, 2019). Bu konuda yapılan ve lise öğrencileri üzerinde yürütülen bir çalışmada öğrencilerin düzenli spora yapma durumlarına göre spora yönelik tutum alt boyutlarına (aktif spor yapma, sporla yaşama, spora ilgi duyma) ilişkin puanlarının anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuş, tüm alt boyutlarda düzenli spor yapma alışkanlığı olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu rapor edilmiştir (Yıldırım, Araç-Ilgar ve Uslu, 2018). Üniversite öğrencileri üzerinde bu konuda yapılan diğer bir çalışmada düzenli spor yapma alışkanlığı

değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi ve spora yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmış, çalışmada düzenli spor yapan ve ara sıra spor yapan öğrencilerin beden eğitimi ve spora yönelik tutumlarının nadiren spor yapan ve hiç spor yapmaya öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Türkmen, Abdurahimoğlu, Varol ve Gökdağ, 2016). Bunun yanında spor yapma alışkanlığı olmayan bireyler üzerinde yapılan bazı çalışmalarda sedanter yaşam tarzı sürerken belirli süre spor etkinliklerine dâhil edilen bireylerde zaman içerisinde spora yönelik tutumların geliştiği belirlenmiştir (Alp ve Süngü, 2016).

1.2.4. Sosyo-Ekonomik Durum

Spora yönelik tutumu etkileyen diğer bir unsur ise gelir düzeyidir. Literatürde yer alan çalışma sonuçları da gelir düzeyinin spora yönelik tutum üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir (Zeng, Hipscher ve Leung, 2011). Gelir düzeyinin spora yönelik tutum üzerinde belirleyici olmasının temel nedenleri arasında spor malzemelerinin ve bazı spor etkinliklerine katılımın belirli bir ekonomik yapıya sahip olmayı zorunlu kılmasının yattığı düşünülebilir. Bu konuda yapılan bir çalışmada lise öğrencilerinde beden eğitimi ve spora yönelik tutumu etkileyen sosyo-demografik değişkenlerin incelenmesi amaçlanmış, çalışmada gelir düzeyi değişkenine göre ele alındığı zaman öğrencilerin aktif spor yapma, sporla yaşama ve spora ilgi duyma düzeylerinin gelir durumu yüksek olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Yıldırım, Araç-İlgar ve Uslu, 2018).

1.2.5. Okul Sporlarına Katılım

Günümüzde ilkokul kademesi dışında kalan tüm eğitim kademelerinde öğrencilere yönelik okul spor faaliyetleri yürütülmekte, özellikle ortaokul ve lise öğrencilerinin lisanslı olarak spor müsabakalarına katılmaları söz konusudur. Bu noktada okul spor kulüplerinde düzenli olarak spora katılım bireyin beden eğitimi ve spora yönelik tutumunu olumlu yönde etkilemektedir. Yapılan araştırma bulguları da okul sporlarına katılımın spora yönelik tutumu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Kılıç, Uğurlu ve Cenik, 2018; Cimilli, 2017).

Okul sporlarına katılım sürecinde okulların spor malzemesi ve tesisi konusunda sahip olduğu imkânlar da öğrencilerin beden eğitimi ve spora yönelik tutumlarını etkilemektedir. Özellikle spor tesis ve malzemesi konusunda gelişmiş olan okullarda öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında beden eğitimi ve spora yönelik tutumun özel okul ve devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler arasında da anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir (Karaman, 2019).

1.3. Öğretmenin Spora Yönelik Tutuma Etkisi

Eğitim; öğretmenlerin, ilim, hüner ve çeşitli liyakatleri öğrencilerine aktardıkları sistemli formasyon veya kişinin edimlerinde, şahsi yaşantı ve tecrübeleri yoluyla ve bilerek, istenilen edim değişikliği oluşturma sürecidir. Daha detaylı bir tanımla eğitimi anlatacak olursak, toplum içinde yer alan bireylerin var olan kültüre, belli bir yaşı geçmiş üyelerce kasti, amaçlı ve sistemli biçimde hazırlanması aşaması. Kısaca, öğrenme tecrübelerinin yönlendirilmesidir (Güney, 1998; Aras, 2013).

Beden Eğitimi ve Spor öğretmenleri dışında diğer öğretmenlerin de spora yönelik tutumun gelişmesi açısından yapması gereken görevleri vardır (MEB, 2006; Aras, 2013). Beden Eğitimi ve Spor öğretmeni ile diğer branş öğretmenleri de çocuğun olgunlaşması süresinde toplumdan kazandığı

özellikleri en başta ve ilgi göstererek araştırmalıdır. Çocuğun sıhhatli olması, antrenmanlara arzulu olması ve antrenmanlardan zevk duyabilmesi, pozitif bir eğitim için ihtiyaçtır. Bu gaye ile kişilik; zekâ, karakter ve beden yapısının toplamı olarak düşünülmelidir (Yavaş ve İlhan, 1996; Polat, 2020).

1.4. Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmada spora yönelik tutum konusunun kuramsal temelde incelemek ve spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerdeki konu ve yöntemsel temelli yönelimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Belirtilen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt verilmiştir:

Spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerdeki yönelimler;

- Konu alanına,
- Yayın türlerine,
- Yayın yıllarına,
- Danışman unvanlarına,
- Yayınlandıkları üniversitelere,
- Yayınlandıkları enstitülere göre ne şekildedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmada spora yönelik tutumları inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin holistik (bütüncül) ve kapsamlı bir biçimde analiz edilmesi ve konu alanı ile ilgili yönelimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde araştırmada doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi bir olayın belli zamanlardaki ya da zaman içerisinde geçirdiği değişimlerin açıklanmasıyla ilgilidir. Belirli bir amaca hizmet eder, çalışma alanına bilgi sağlar ve belirli olayları açıklar (Best ve Kahn, 2017).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında dizinlenen spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan 20 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem alma yoluna gidilememiş olup spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan 20 lisansüstü tezin tamamı araştırmaya dâhil edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak uzman görüşü sonucu son şekli verilen “Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” kullanılmıştır. Formda aşağıdaki maddeler yer almaktadır:

- Konu alanı (spora yönelik tutumun hangi boyutu),
- Yayın türü,
- Yayın yılları,
- Danışman unvanı,
- Üniversite adı,
- Enstitü adına ait maddeler bulunmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin kapsamlı ve bütüncül bir şekilde analiz edilmesi için araştırmacılar tarafından geliştirilen “Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” aracılığı ile YÖK Ulusal Tez Merkezi resmi internet sayfasında yayınlanan lisansüstü tezlere erişilmiştir. Ulaşılan 20 lisansüstü tez içerik analiz yolu ile çözümlenmiştir. Çözümleme sürecinde elde edilen bulgular, tablolardan ve farklı türlerdeki şekillerden yararlanılarak rapor edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda tablolarla gösterilmiştir.

3.1. Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezlerin Konu Yönelimlerine Ait Bulgular

Tablo 1’de araştırma doğrultusunda ele alınan lisansüstü tezlerdeki yönelimlere ait veriler bulunmaktadır. Tabloda bulunan konu başlıkları ele alınan tezlerdeki hedeflenen konular ve spora yönelik tutum ile ilişkili olarak incelenen çalışmaları göstermektedir.

Tablo 1. Çalışmalardaki Yönelimlere İlişkin Bulgular

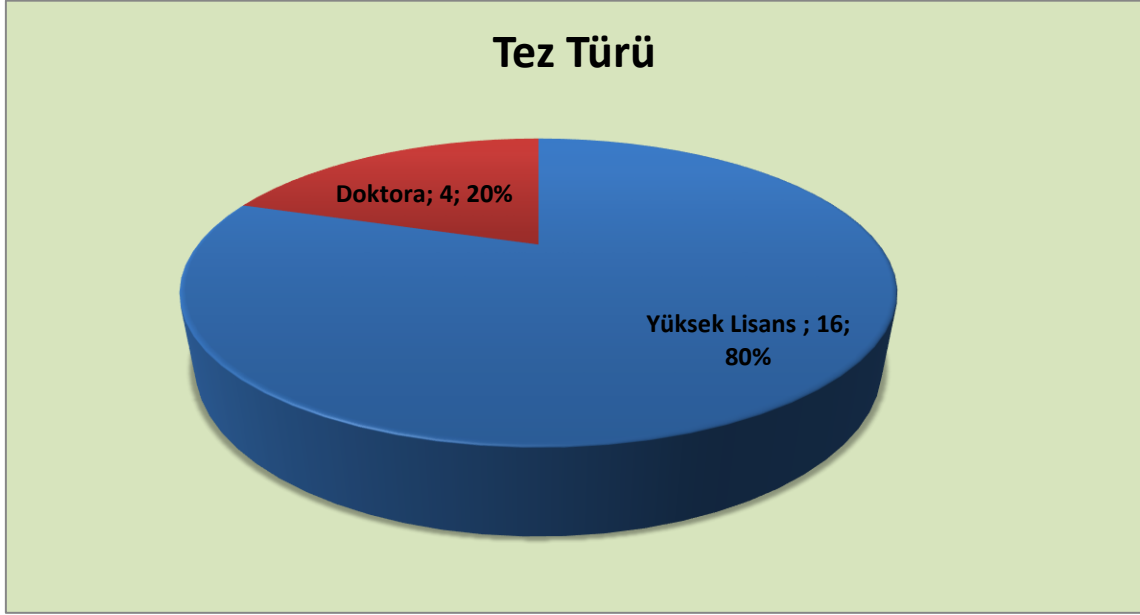
No	Konular	f	%
1	Spor Etkinliklerine Katılım	4	20
2	Öz Yeterlik	3	15
3	Okul İklimi	2	10
4	Akademik Başarı	2	10
5	Dijital Oyun Bağımlılığı	1	5
6	Çatışma Çözme Becerileri	1	5
7	Aile İçi İletişim	1	5
8	Aidiyet Duygusu	1	5
9	Mutluluk Düzeyi	1	5
10	Sporda Güdülenme	1	5
11	Spora Katılım	1	5
12	Benlik Saygısı	1	5
13	Yaşam Kalitesi	1	5
14	Düşünme Stilleri	1	5
15	Özgüven	1	5
16	Sosyal Uyum	1	5

2022 yılına kadar spora yönelik tutumu bağlamında yayınlanan lisansüstü çalışmalarla alakalı olarak Tablo 1’de yer alan veriler değerlendirildiğinde çalışmaların %20’sinde (n=4) spor etkinliklerine katılım, %15’inde (n=3) öz yeterlik, %10’unda (n=2) okul iklimi, %10’unda (n=2) akademik başarı, kalan konularda %5 (n=1) olmak üzere dijital oyun bağımlılığı, çatışma çözme

becerileri, aile içi iletişim, aidiyet duygusu, mutluluk düzeyi, sporda güdülenme, spora katılım, benlik saygısı, yaşam kalitesi, düşünme stilleri, özgüven ve sosyal uyum konuları ele alınmıştır.

3.2. Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezlerin Yayın Türüne Ait Bulgular

Şekil 1’de araştırma doğrultusunda ele alınan lisansüstü tezlerin yayın türüne ait veriler bulunmaktadır.

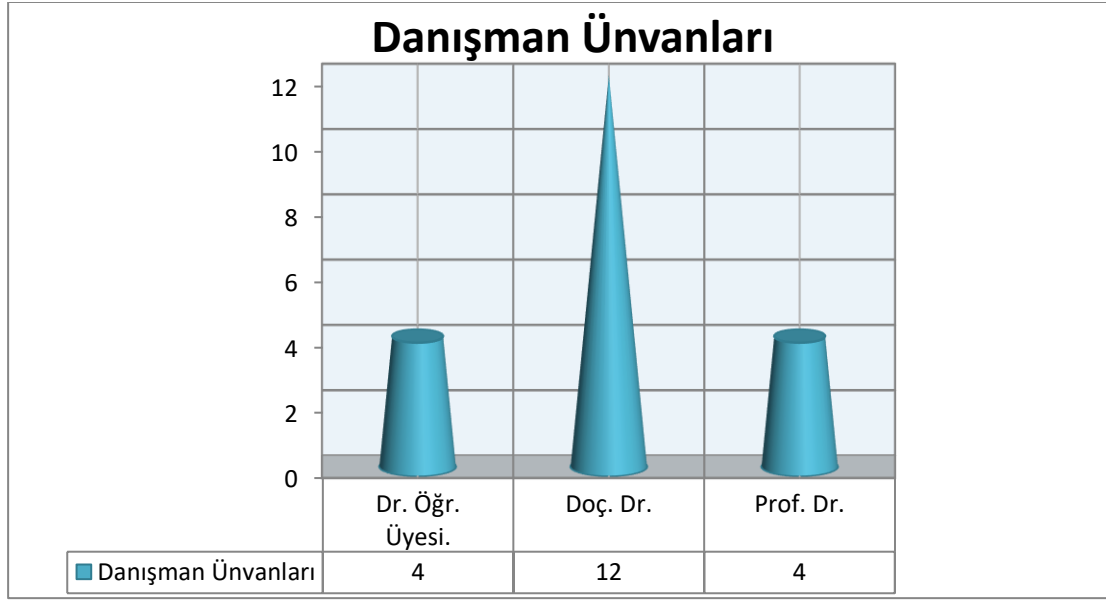

Şekil 1. Çalışmaların Yayın Türüne Göre İlişkin Bulgular

2022 yılına kadar spora yönelik tutumu bağlamında yayınlanan lisansüstü çalışmalarla alakalı olarak Şekil 1’de yer alan veriler değerlendirildiğinde çalışmaların %80’inin (n=16) Yüksek Lisans, %20’sinin (n=4) ise Doktora tezi olduğu görülmektedir.

3.3. Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezlere Danışmanlık Yapan Öğretim Üyelerine Ait Bulgular

Şekil 2’de araştırma doğrultusunda ele alınan lisansüstü tezlerin yayın türüne ait veriler bulunmaktadır.

Şekil 2. Çalışmalara Yapılan Danışmanlık Hizmetlerine İlişkin Bulgular

2022 yılına kadar spora yönelik tutumu bağlamında yayınlanan lisansüstü çalışmalarla alakalı olarak Şekil 2’de yer alan veriler değerlendirildiğinde çalışmaların 4’üne Doktor Öğretim Üyeleri, 12’sine Doçent unvanlı öğretim üyeleri, 4’üne ise Profesör unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlık yaptığı görülmektedir.

3.4. Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezlerin Yayın Yıllarına Ait Bulgular

Tablo 2’de araştırma doğrultusunda ele alınan lisansüstü tezlerin yayın yıllarına ait veriler bulunmaktadır.

Tablo 2. Çalışmaların Yayınlanmış Oldukları Yıllara İlişkin Bulgular

No	Yayın Tarihi	f	%
1	2021	8	40
2	2020	3	15
3	2019	6	30
4	2018	1	5
5	2017	2	10
TOPLAM		20	100

2022 yılına kadar spora yönelik tutumu bağlamında yayınlanan lisansüstü çalışmalarla alakalı olarak Tablo 2’de yer alan veriler değerlendirildiğinde çalışmaların %40’ının (n=8) 2021 yılında, %15’inin (n=3) 2020 yılında, %30’unun (n=6) 2019 yılında, %5’inin (n=1) 2018 yılında, %10’unun (n=2) 2017 yılında yayımlandığı görülmektedir.

3.5. Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezlerin Yayınlandıkları Üniversitelere Göre Dağılımına Ait Bulgular

Tablo 3'te araştırma doğrultusunda ele alınan lisansüstü tezlerin yayınlandıkları üniversitelere göre dağılımına ait veriler bulunmaktadır.

Tablo 3. Çalışmaların Yayınlandığı Üniversitelere İlişkin Bulgular

No	Üniversite Adı	f	%
1	Balıkesir Üniversitesi	1	5
2	Bayburt Üniversitesi	1	5
3	Bartın Üniversitesi	2	10
4	On Dokuz Mayıs Üniversitesi	1	5
5	Marmara Üniversitesi	1	5
6	Muş Alparslan Üniversitesi	1	5
7	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	10
8	Fırat Üniversitesi	1	5
9	Gazi Üniversitesi	1	5
10	Aksaray Üniversitesi	1	5
11	Yozgat Bozok Üniversitesi	1	5
12	Atatürk Üniversitesi	1	5
13	Mersin Üniversitesi	1	5
14	Kocaeli Üniversitesi	1	5
15	Dumlupınar Üniversitesi	1	5
16	Selçuk Üniversitesi	1	5
17	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	5
18	İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	5
TOPLAM		20	100

2022 yılına kadar spora yönelik tutumu bağlamında yayınlanan lisansüstü çalışmalarla alakalı olarak Tablo 3'te yer alan veriler değerlendirildiğinde çalışmaların 18 farklı üniversitede yayınlandığı görülmektedir.

3.6. Spora Yönelik Tutumu İnceleme Konusu Yapan Lisansüstü Tezlerin Yayınlandıkları Enstitüye Göre Dağılımına Ait Bulgular

Tablo 4'te araştırma doğrultusunda ele alınan lisansüstü tezlerin yayınlandıkları enstitüye göre dağılımlarına ait veriler bulunmaktadır.

Tablo 4. Çalışmaların Yayınlanmış Olduğu Enstitülere İlişkin Bulgular

No	Enstitü Adı	f	%
1	Sağlık Bilimleri Enstitüsü	10	50
2	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	4	20
3	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3	15
4	Sosyal Bilimler Enstitüsü	2	10
5	Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü	1	5
TOPLAM		20	100

2022 yılına kadar spora yönelik tutumu bağlamında yayınlanan lisansüstü çalışmalarla alakalı olarak Tablo 4’te yer alan veriler değerlendirildiğinde çalışmaların %50’sinin (n=10) Sağlık Bilimleri Enstitüsü, %20’sinin (n=4) Eğitim Bilimleri Enstitüsü, %15’inin (n=3) Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, %10’unun (n=2) Sosyal Bilimler Enstitüsü ve %5’inin (n=1) ise Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü bünyesindeki programlarda yayınlandığı görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada spora yönelik tutum konusunun kuramsal temelde incelemek ve spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerdeki konu temelli yönelimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde değerlendirmeye alınan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu saptanmıştır.

Araştırmada 2022 yılına kadar spora yönelik tutumu bağlamında yayınlanan lisansüstü çalışmaların 18 farklı üniversite bünyesindeki yayınlandığı belirlenmiştir. Yayınlanan tezlerin yoğun olarak kamu üniversitelerinin bünyesindeki programlarda yayınlandığı belirlenmiştir. Bunun yanında vakıf üniversitelerinde spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin sayısının oldukça az olduğu da tespit edilmiştir.

Araştırmada spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin yarısından fazlasına doçent unvanına sahip öğretim üyelerinin danışmanlık yaptığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada incelenen tezlerin 18 farklı üniversite bünyesinde beş farklı enstitüdeki programlarda yayınlandığı tespit edilmiştir. Yayın sayılarına göre çoktan aza doğru sıralama Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü ve Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü şeklindedir. Bu sonuca göre yayınlanan lisansüstü tezlerin yarısının Sağlık Bilimleri Enstitüsü bünyesindeki programlarda yayınlandığı belirlenmiştir.

Araştırmada spora yönelik tutumu inceleme konusu yapan lisansüstü tezlerin tamamının son beş yılda yayınlandığı belirlenmiştir. Yayınlanan tezlerin en eski tarihli olanın 2017 yılı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre spora yönelik tutumun yeni bir konu olduğu veya son yıllarda değeri anlaşılan bir konu olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile son beş yılda spora yönelik tutum ile ilgili farkındalığın arttığı söylenebilir.

Yapılan araştırma ile spora yönelik tutumu konu lisansüstü tezlerdeki yönelimler belirlenmiştir. Bu durumun belirlenmiş olması spora yönelik tutumla alakalı yapılması öngörülen çalışmalarda, araştırmacılara ilgili alanyazındaki eksiklikleri görme ve araştırmalarını bu duruma göre tasarlama olanağı verebilir. Bu yönden yapılacak olan çalışmalarda farklı konu alanları ile spora yönelik tutum araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Akandere, M., Özyalvaç, N. T. ve Duman, S. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile akademik başarı motivasyonlarının incelenmesi (Konya Anadolu Lisesi Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 1-10.
- Alp, H. ve O. B. Süngü (2016). Üniversite öğrencilerinin spora karşı tutumlarına beden eğitimi ve spor dersinin etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(Özel Sayı), 129-136.
- Alpkaya, U. ve H. Çoknaz (2018). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi tutumlarının, obez akran tutumlarının karşılaştırılması ve arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57), 375-379.

- Aras, Ö. (2013). *İlköğretim kurumları ikinci kademedeki öğrenim gören öğrenci ve görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik görüş ve tutumlarının incelenmesi: Kars İli Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed. Köksal, O.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Cimilli, V. (2017). *Spor lisesi öğrencilerinde bedensel/kinestetik zekâ ile beden eğitimi dersine yönelik tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (İstanbul İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çoban, B. ve Ünveren, A. (2007). *Beden eğitimi ve oyun öğretimi*. O. Zirek (Editör). Ankara: Nobel.
- Dağdemir, R. (2018). *Farklı tür liselerdeki öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi: Erzurum İli Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Dever, A. (2010). *Spor sosyolojisi*. İstanbul: Başlık.
- Eagly, A. H., & Chaiken, S. (2007). The advantages of an inclusive definition of attitude. *Social cognition*, 25(5), 582-602.
- Filiz, Z. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşmesinde spora katılımın değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 192-203.
- Güney, S. (1998). *Davranış bilimleri ve yönetim psikolojisi terimler sözlüğü*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Gürel-Göksel, A., Caz, Ç., Yazıcı, Ö.F. ve İkizler, H.C. (2017). Farklı bölümlerdeki öğrencilerin spora yönelik tutumlarının karşılaştırılması: Marmara Üniversitesi Örneği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 123-134.
- Hekim, M. ve Tokgöz, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi (Burdur Örneği). *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 11-16.
- Heper, E. (2012). Spor bilimleri ile ilgili kavramlar ve sporun tarihsel gelişimi. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi.
- Hogg, M. A., & Vaughan G. M. (2010). *Essentials of social psychology*. England: Pearson Education Limited Edinburgh.
- Jarvis, M. M. (2006). *Sport psychology: A student's handbook*. Canada: Routledge.
- Kalfa, M. (2019). Dış hekimliği fakültesindeki öğrencilerinin spora yönelik tutumları. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 165-181.
- Kangalgil, M., Hünük, D. ve Demirhan, G. (2006). İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 48-57.
- Karaman, E. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum İl Örneği)*. Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Kaya-Sarıdede, Ş. (2018). *Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

- Kılıç, T., Uğurlu, A. ve Cenik, D. (2018). Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor eğitimi dersine karşı tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 13-23.
- Makanyeza, C. (2014). Measuring consumer attitude towards imported poultry meat products in a developing market: An assessment of reliability, validity and dimensionality of the tri-component attitude model. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 5(20), 874.
- MEB. (2006). *İlköğretim Beden Eğitimi Dersi (1-8. Sınıf) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Özdiñç, Ö. (2005). Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 77-84.
- Polat, Y. (2020). *Fırat Üniversitesindeki kadın akademisyenlerin spora yönelik tutumlarının araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Shedd, K.M., Hanson, K.B., AlekeL, D.L., Schiferl, D.J., Hanson, L.N., & Loan, M.D.V. (2007). Quantifying leisure physical activity and its relation to bone density and strength. *Med Sci Sports Exerc*, 39(12), 2189-2198.
- Sritara, C., Thakkinstian, A., Ongphiphadhanakul, B., Pornsuriyasak, P., Warodomwichit, D., Akrawichien, T., ... & Sritara, P. (2015). Work-and travel-related physical activity and alcohol consumption: relationship with bone mineral density and calcaneal quantitative ultrasonometry. *Journal of Clinical Densitometry*, 18(1), 37-43.
- Taştan, Z. (2020). *Sporda güdülenme, öz yeterlik ve spora yönelik tutum arasındaki ilişkinin modellenmesi*. Doktora tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Türkmen, M., Abdurahimoğlu, Y., Varol, S. ve Gökdağ, M. (2016). İslami ilimler fakültesi öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi (Bartın Üniversitesi örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 48-59.
- Varol, R. (2017). *Üniversite öğrencilerinin spora yönelik tutumları ve kadınların spor etkinliklerine katılımlarına dair görüşlerinin incelenmesi (Bartın Üniversitesi Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Waller, N. G., & Zavala, J. D. (1993). Evaluating the big five. *Psychological Inquiry*, 4(2), 131-134.
- Yavaş, M. ve İlhan, A. (1996). *Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri*. Melisa Matbaacılık, İstanbul.
- Yıldırım, M., Araç-İlgar, E. ve Uslu, S. (2018). Lise öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(27), 1711-1727.
- Zeng, H. Z., Hipscher, M., & Leung, R.W. (2011). Attitudes of high school students toward physical education and their sport activity preferences. *Journal of Social Sciences*, 7(4), 529.